

A.T. BRANCA

Un romantic în postmodernitate

Din *Nostalgii*, noul volum de poezie al filosofului Sandu Frunză, ne vom referi în cele ce urmează la câteva poeme din ciclul final, intitulat *În lanurile de lumină*. O vom face nu pentru că nu ne-ar oferi mărturii și răspunsuri poetice și celelalte, așa cum am aștepta de la un consilier filozofic, sau pentru că nu la ușa laboratorului de iubire și fericire aștept eu răspunsuri, ci pentru că acolo stau și așteaptă cei răpuși de dor și ei vor fi cei mântuiți întâi: „Mi-e dor/ de undele lacului în care vibra chipul ei/ ca o floare de lotus crescând din sufletul meu/ ca într-o poveste de dragoste ce nu se vrea rostită”. Poetul o va rosti însă în fiecare vers al poemelor sale, într-o stare de beatitudine absolută, în care se abandonează și se lasă jertfit cu bună știință.

Volumul a apărut la editura Neuma și este al treilea de poezie după ce Sandu Frunză a debutat în lirica românească, cu *Iubirea ca un vis infinit dăruit unei clipe* (Eikon, 2023), urmat de *Dulcea mea toamnă* (Neuma, 2024). Numai din enumerarea titlurilor acestor volume putem trasa traiectoria universului său poetic dincolo de frontierele de neatins ale iubirii și ale unei sensibilități senzoriale ce denotă reacțiile unei afectivități de intensități fulminante: „De câte ori stai goală/ întinsă lângă mine/ adormită ca apa liniștită a lacului/ Te privesc abandonată/ în visul de iubire tocmai împlinit/ Dincolo de pielea întinsă/ ca o capcană pentru toate trăirile/ seduse de chemarea ta/ Te simt cum te întredeschizi/ ca o fereastră/ ce lasă chipul meu/ Înăuntrul să se întrevadă/ sălbatic dansând în amurg” (*Chipul meu*, p. 15). Observăm ca semne și motive poetic-erotice: lacul, dorul, trupul, dar mai cu seamă prezența

cuvântului iubire, care apare de 42 de ori în cuprinderea poemelor. Starea de grație a poetului este în mod definitiv aceea de „dăruit” și de „dăruire”.

Înainte de a ne lăsa nu atrași, ci efectiv absorbiți, înghițiți în vârtoarea sentimentelor, pentru a cunoaște măsura forțelor ce urmează să le resimțim, să luăm act de faptul că filosoful și eseistul bine-cunoscut Sandu Frunză, pe lângă un număr impresionant de articole și cărți academice, a publicat volume de eseuri precum *Dumnezeu și Holocaustul la Elie Wiesel. O etică a responsabilității* (Contemporanul, 2010); *Între moartea politicii și moartea lui Dumnezeu. Eseuri despre literatură, religie și politică*, (Eikon, 2017); *Publicitatea construiește realitatea. Eseu despre ființa umană, religie și publicitate în societatea de consum* (Eikon, 2023); *Căutarea autenticității în era digitală. Eseuri despre poezie, filosofie și spiritualitate* (Eikon, 2023).

Acum să transmitem, către un presupus viitor cititor, ceea ce ar fi de zis succint despre poezia și filosofia, necuprinderea și cuprinderea ei din volumul *Nostalgii*, prin exemplificarea cu câteva din poemele de la final.

Mai întâi titlul ciclului, *În lanurile de lumină*, este o superbă metaforă cinetică, totodată vizuală și senzorială, cuprinzătoare și răvășitoare, care ne aduce direct în câmpia făgăduinței, în paradisul pierdut. Este cunoscută puterea terapeutică a metaforei, iar poemele care urmează se constituie prin utilizarea acestui procedeu artistic într-o adevărată terapie. Comunicarea este la nivelul cel mai înalt și profund al gândirii, iar terapeutul, poetul-filosof conștient de ea. Zărim Măgura, (p. 89), „ca o inimă ce bate”, „vibrând de viață”,

„ca o cupolă ascunzând lumea, ca o taină subterană/ ce duce spre tărâmul celor din povești”. Acolo și atunci – aici și acum, deja –, sunt el, ea și începuturile: nevinovăția și seninătatea „în întreaga lume”. Se instalează apoi dorința erotică: „O rană mereu deschisă/ în trupul meu de lumină/ sângărând/ cu stropi de întuneric” (*Adolescenții și iubirea*, p. 93). Cânturile se continuă cu Mângâierea paternă (p. 94), singura care poate fi pansament și tămăduire „așa cum Tatăl pe Adam/ l-a mângâiat cu iubirea”. În *Murmur* (p. 96) avem „vocea ei călătorind” și putem observa cum Sandu Frunză construiește un univers panerotic, în care tot ceea ce a existat și există e încărcat de pasiune, dezvoltând un veritabil misticism, care amintește de creațiile trubadurilor, poezii veșnic îndrăgostiți: „Dar el în ascunsul său alerga bezmetic/ Imbrățișând tufe de trandafiri de parcă/ ar fi fost predestinat să hrănească/ cu rănilor sale cu sângele său discret/ închegându-se sub piele/ zeii năstrușnici ai clipei fugare” (*Tânărul și trandafirul*, p. 97). Motivele „iubirea și moartea” sunt cele mai prezente în poezia sa, iar celebrul vers al lui Pavese „Va veni moartea și va avea ochii tăi” devine la Sandu Frunză „Va veni iubirea și va avea ochii tăi”.

Așadar, pe de o parte, avem utilizarea cu succes a unei tehnici a metaforelor terapeutice, în mod aparte și diferit de metaforele literare, care prin ele însele au efecte de purificare, de eliberare de sentimentele împovărătoare, de emoțiile reprimite și care caută să repună sensurile problemelor abordate, prin tehnici de seducere și sensibilizare. Un consilier filozofic, mai ales un psihanalist, urmărește atent să interpreteze simbolistica manifestării subiecților săi, care pot fi publicul cititor țintă, iar terapia își produce efectele în dublul sens subiectul-cititor – poetul-terapeut. În descrierea complexității personalității, a psihicului uman, Sigmund Freud a utilizat limbajul metaforic, majoritatea conceptelor sale psihanalitice fiind expresii ale unor metafore. Este bine cunoscută teoria sa despre cele trei componente ale minții aflate în conflict, dezechilibru și căutare a echilibrului: sinele, inconștientul (adică *eros* și *thanatos*, instinctul de supraviețuire și cel opus îndreptat către autodistrugere și moarte), *eul* (dedicat sinelui și nevoilor de sine) și *supraeul* (conștiința superioară care cere seamă față de idealurile și valorile proprii și ale lumii, iar de la Freud încoace a luat amploare dezvoltarea tehnicilor și metodelor de a cunoaște cum funcționează mintea prin studierea manifestărilor ei, a succesiunii gândurilor și sentimentelor, a fantasmelor în succesiunea lor, într-un timp și context delimitate.

Pe de altă parte, avem formulări literare profund metaforice, care definesc mai ales poezia romantică și simbolistă. Poate cel mai bun, sau unul din cele mai bune poeme din volumul *Nostalgii* este *Uneori* (p. 112): „Uneori, ca un bun soldat stai de pază/ și nu lași nici o cale/ de a pătrunde în lumea iubirii tale/ alteori, stai în genunchi și legi cu sfială/ șireturile bocancilor soldatului rănit/ în lupta cu tine/ cu iubirea ta și cu iubirea mea/ dansul crengilor înfiorate de vânt/ de tine îmi vorbește uneori, cântecele de dragoste/ pe care mai obligă vecinul/ să le ascult împreună cu el/ mă aduc mai aproape de tăcerea ta, alteori/ Uneori, ferestrele

însuflețite ale vecinilor/ mă privesc cu nedumerire/ nemițelegând de ce mă uit pribeag/ spre drumul pe care ai uitat să vii/ ca într-o așteptare ce nu mai apare/ ca o speranță închisă în/ cutia mitologică a vieții/ ca o deschizătură/ în țesătura ascunsă a lumii/ prin care oricine privește/ înmărmurește sau moare de spaimă”. Putem avea aici o trimitere la mitul Meduzei, poetul exprimând împietrirea în nepuțință a celor care privesc în ochii monstrului feminin, când înfruntă puterea cutremurătoare pe care o are iubirea care strivește sufletele nepregătite să o întâmpine.

„Alteori, rădălesc în penumbra existenței de parcă/ numai moartea ne mai găsește scăparea/ în zborul fără de încetare al așteptării tale/ în evadarea din întunericul absenței tale/ la fel de chinătoare ca finitudinea umană/ ca umbra unei inimi desenată dimineața/ pe oglinda din baie/ Uneori, nici ropotul cailor/ ce mă fericea atât de mult/ nici glasul îngerilor/ ce îmi vorbeau despre tine/ nici zborul dorinței/ ce mă ridica arzător din cenușă/ nu mai pot să-mi ducă gândul în preajma ta/ să-mi dea inspirația prezenței tale/ să îmi dea puterea de a ieși/ din închisoarea trupului meu/ care m-a cuprins ca într-o lacrimă/ ce nu mai știe nimic despre bucurie/ Alteori, pur și simplu îmi vine dor de tine”. Pentru cel îndrăgostit lumea se termină la capătul sentimentelor sale, iar emoția absenței iubitei e atât de apăsătoare încât devine sufocantă, „umbra unei inimi desenată dimineața pe oglindă” trimite la fragilitatea, dar și la inconsistența iubirii, ea se estompează, contururile i se pierd în luciul indistinct al oglinzii. În același registru *penumbra existenței* exploatează sentimentul de evanescență și de vag existențial. Poetul este prins în sentimentul absenței ca într-o „închisoare a trupului”, captiv „într-o lacrimă”, iar aceasta este expresia dorului. Parcursul său este exprimat într-o formulă romantică, iar sensul deprimării romantice e cuprins în sublimarea poetică a acesteia. Însă romantismul lui Sandu Frunză este și o reacție la agresiunile moderne: la secularizare, la demoralizare, la liberalizarea sentimentelor și a trăirilor, o pulsione recuperatoare, o metodă de estetizare a inacceptabilului. De altfel Meduza este expresia deplină a unei stări patologice, a declinului, a intoleranței, a pietrificării, dar și a exercitării unei atracții irezistibile.

Asemenea unui cavalier romantic poetul se află într-un turnir din care știe că poate nu va ieși viu sau cel puțin nu are să se mai întoarcă același. Să facă poezie din lupta „cu iubirea ta și iubirea mea”, este marele său câștig și totodată terapie și mântuire. Iar poezii care o fac cu stil și cu stăpânire suficientă a tehnicilor lirice de persuasiune, cuceresc toate inimile femeilor, mai puțin două: a celei pe care au pierdut-o și a celei al cărei chip nu l-au cunoscut încă. Poetul Sandu Frunză nici nu vrea, însă, asta. Îi este de ajuns inima Muzei, a celei căreia i se închină în tărâmul fagăduinței. Poezia.

Noi îi dorim să reușească temeinic asemenea marilor poeți romantici, chiar vâslind contra curenților postmodernității.

(Sandu Frunză, *Nostalgii*, ed. Neuma, 2024, 121 p.)